

NAŠA BUDUĆNOST U KANTI ZA ĐUBRE ILI KAKO GEZINA KRESPAL ČITA NOVINE

Misteriozni čovek zvani Čarls, koji se na obale Kenta doselio 1974, a za koga su sugrađani istovremeno mogli pomisliti i da je siromah i da je milioner u bekstvu, s navikom da ruča jaja, prženu slaninu i nosi beležnici u džepu (po čemu se izgleda jedino isticao) – umro je u februaru 1984, u pedesetoj godini života. Dok u stopu prati (istočno)nemačkog klasika Uvea Jonzona po Velikoj Britaniji, medijska kuća BBC napominje da su prošle tri nedelje pre nego što je beživotno telo bilo otkriveno. Sigurnosni sistem na njegovom imanju, zaključuju, s upaljenim svetlom i namaknutim zavesama, i tog je puta prevario komšije.

Možda bi Gezina Krespal, glavna junakinja Jonzonovog romana *Svaki dan u godini* (Laguna, prevod Drinka Gojković), baš tako sažela pomenutu reportažu, oštrim okom strastvene čitateljke novina. Četvorotomno delo, čiji prvi deo na četiri stotine i pedeset stranica opisuje svaki dan njenog života u Njujorku, s maloletnom ćerkom Mari, od avgusta do decembra meseca 1967 – utemeljeno je na izvanrednim slikama američkog grada u koji se doselila iz varošice Jerihov, sa severa Nemačke, te urednom praćenju vesti i sećanjima na detinjstvo provedeno u nacizmu.

Svaki je dan, dakle, važan! Čak i u smrti. Kako leta odmiču, sve je veća slava Jonzonovog epa iz sedamdesetih. Premda „baziran“ na vestima aktuelnim tokom šezdesetih, ne prestaje da govori o nama i našem vremenu.

Kakvo je to doba? Jutro sviće sa sve skandaloznijim naslovima. Ako zagrizete providnu udicu, najčešće ništa nećete otkriti u pročitanoj članku. Plus nabildovane novosti s interneta i žučne rasprave na društvenim mrežama. Algoritam omeđi teritoriju i uvek završite među svojim. Već mesecima vam se na monitoru nudi isto pakovanje smrznutog graška, iako ste u pretraživaču tražili princezu na zrnu graška. Stvarnost dobijate sažvakano.

„Trućaš kao neka prokleta intelektualka.“

„A vi trućate kao ljudi koji baš i nemaju veze sa stvarnošću“ – povici su sa 197. stranice.

Pre šest decenija Gezina Krespal čita štampu na starinski način. *Njujork tajms* je ravnopravni književni junak kome tepa. Teta! Kupuje ga u kiosku na Brodveju, na jugozapadnom kraju 96. ulice, s pripremljenom sitninom. Još izvlačeći novinu ispod tega, pokušava da pročita naslove, a onda kreće na posao, u banku, držeći je pod savijenim laktom. Na peronu savija list jedanput i još jedanput po dužini, „da bi ga zadržala u gužvi kroz vrata podzemne železnice i u teskobi između laktova i ramena pročitala odozgo do dole prvu stranu osmostubačne palice, na petnaest minuta odvučena pod ulicu, dok dalje ne produži peške“.

Opisi čitanja članaka usisavaju nas poput drugih deskripcija. Na primer: „Ujutro se probudila od srkanja automobilskih guma po asfaltu koji se cedio pod prozorom.“

A ukoliko se dogodi da propusti broj, traži ga usput u korpi za otpatke, makar bio popcepan, umrljan, „kao da se samo njime može dokazati da je dan postojao“.

Informacije ne guta, već cinično analizira, delujući zabrinuto. Svesna suštine sakrivene iza pojedinih prikaza svakodnevice.

Najpre, tu su izveštaji vezani za rat u Vijetnamu, s popisima mrtvih. Prati se Če Gevarin kraj. Zgrožena je razgovorima sa Staljinovom ćerkom, plasiranim u nastavcima. U petak, 3. novembra 1967, saznaje da je kancelar Zapadne Nemačke, nekadašnji pripadnik i činovnik nacista, imenovao za novog portparola vlade takođe pripadnika i činovnika nacista.

„Oni nisu u stanju da nauče. Gledaju ruku kojom šamaraju svoje preživjele žrtve i ne shvataju to: rekao je pisac Uve Jonzon. Na to je dobio šamar.“

Lik s piščevim imenom pojavljuje se nekoliko puta. *Svaki dan u godini* jeste dnevnik, ali ispričevan najčešće u prvom licu množine.

„Ko ovde zapravo priča, Gezina?“

„I ti, i ja. Pa čuješ to, Jonzone.“

Upravnik kuće na 181. zapadnoj ulici, mister Hartnet, našao je dva brodska kabinska kofera, sudeći po privesku „Vlasništvo Ane Solomon“. Njen udovac nije znao ništa o tim koferima i dopustio je mister Hartnetu da ih otvori. „Jedan je bio prazan. U drugom su se nalazili leševi troje dece, uvezani u ter-papir i večernje novine iz januara 1920, marta 1922. i oktobra 1923, očuvani onoliko koliko su očuvane mumije. Prema mister Solomonu, koji se Anom oženio tek 1933, ona je ranije bila služavka u Vajt Plejnsu. Kofer je mogla potajno da unese dole tek 1935, posle useljenja u 181. ulicu, i živela je iznad njega do 1954, tj. do sopstvene smrti.“

Da li bismo danas mogli da priznamo: postajemo zavisnici od crne hronike... Ova žurnalistička vrsta otkrivena je kada su reporteri prvi put sišli u podzemlje grada za koje se navodno nije znalo da postoji. Otad krvave životne drame, pošto utole našu glad za najnižim porivima, uvek otvaraju pitanja o životu u određenoj klasi ili pak u celom društvu.

„Preživeli jednog nemačkog koncentracionog logora, koji je u svojoj lučkoj radnji muške odeće i galanterijske robe drugovao s mnogim pomorcima različitih nacija pronađen je juče u radnji ustreljen.“

No, šta Gezinu Krespal tera da s takvom opsesivnošću „istera na čistinu sve sadržaje tog dana“?

Jednostavno, ona po stupcima – razvrstava stvarnost!

Čini upravo ono što nam na internetu trenutno ne polazi za rukom. Prvi su blogeri primetili da je na mreži sve rascepkano. Tražimo određeno ime, pojedini pojam, delimo link, dok još živa štampana izdanja, slično TV dnevniku, grčevito nastoje da zadrže celokupan svet u sebi.

Jonzonova junakinja nosi ga pod miškom, zajedno s teretom prošlosti i krivicom za zločine predaka. Zato je *Njujork tajms*, njena *teta*, povezana s *pamćenjem*. Pripovedač će uz-

dahnuti: „Kad bi pamćenje moglo da obuhvati prošlost u oblicima pomoću kojih razvrstavamo stvarnost!“ Ipak, uviđa da depo pamćenja uopšte nije namenjen reprodukovanju i da se čak protivi prizivanju nekog događaja. Nekoliko redova niže jasno pokazuje strah. Zar da ostanemo slepi kod otvorenih očiju... Ukoliko dnevničku belešku započne rečima: „Jednog dana kao što je ovaj, pre trideset šest godina...“, i sami bismo propušteni broj potražili u kanti za đubre.

Gezina se plaši da ne propusti nagoveštaj buduće nevolje, jer pamti kako njenog oca Krespala nisu zanimali masni naslovi kojima su britanske novine javljale o „imenovanju izvesnog gospodina Hitlera za kancelara nemačkog Rajha“.

Ona zna da se među listovima ne krije samo današnja vest. Da je leto završeno obznanjuje rečima: „To je naša buduća prošlost, to je ono što možemo da očekujemo od života.“

„To je prilog tvom problemu, Gezina. Pošto tebe muči kako stoje stvari sa zaboravom.“

„S pamćenjem.“

„Godinama smo živeli i prosto verovali da znamo.“

Jedan padobranac, ranjen, pao je preko otvora svog bacača plamena i zapalio se, javlja dopisnik iz Vijetnama. Naratori se pitaju hoćemo li jednog dana zaboraviti da smo to mogli da pročitamo u *Njujork tajmsu*. „Da li je to još danas stvarno?“

Uve Jonznon radnju smešta u vreme u kome su majušni avioni vukli nebom platnene trake s reklamama za piće i restorane, ali prenosi vesti iz 1967. o kriminalu, terorizmu, ratnim zločinima, nasilju po školama, rasnoj netrpeljivosti, hipokriziji. O guverneru koji obilazi gradske slamove po zemlji, verujući da su gradovi na ivici otvorene pobune. Ne bi li progurao kroz Kongres zakon o streljačkom oružju, predsednik Džonson omogućuje saveznim državama da dopuste poštansku dostavu pušaka i sačmara. „Ne moraju uvek da se naručuju samo revolveri.“

Spekuliše se o maršruti demonstancata u Vašingtonu čija je namera da zauzmu Pentagon. Primitivši *Njujork tajms* na stolu, Gezinu pitaju šta ima da kaže na 8,8 procenata koje su novi nacisti dobili na izborima u Bremenu.

Književnik, koga su na britanskoj obali zvali Čarls, objasnio je da naslov romana u stvari govori da svaki dan u sadašnjici, uz pomoć sećanja, čuva dane ili jedan dan iz prošlosti. Tri stotine i šezdeset pet poglavlja predstavljaju za njega isključivo tehničku stvar.

Svaki dan u godini, kod nas objavljen 2020, koja je zbog pandemije prošla kao onaj dan za koji neprestano držite da je neki drugi – zapravo jeste kalendar. S pažnjom gledamo u njegove brojke. Klaustrofobična slika sveta sačinjena od sadašnjosti i prošlosti Gezine Krespal može lako da postane naša budućnost, ukoliko ne pazimo na masne naslove. Ako pažljivije i sveobuhvatnije ne razvrstavamo sopstvenu stvarnost.